Radosław Dawidziuk[1]
Akademia Finansów i Biznesu Vistula, Warszawa

https://doi.org/10.29316/9788368103373_11

PERCEPCJA RYZYKA GEOPOLITYCZNEGO A GOTOWOŚĆ DO MOBILNOŚCI AKADEMICKIEJ WŚRÓD STUDENTÓW UCZELNI WYŻSZEJ

PERCEPTIONS OF GEOPOLITICAL RISK AND WILLINGNESS TO ENGAGE IN ACADEMIC MOBILITY AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Streszczenie

Celem rozdziału jest zbadanie zależności między percepcją ryzyka geopolitycznego a gotowością studentów szkół wyższych do podejmowania mobilności akademickiej. Problem badawczy dotyczy tego, w jakim stopniu i w jaki sposób postrzegane zagrożenia geopolityczne (np. konflikty zbrojne, terroryzm, niestabilność polityczna) wpływają na chęć studiowania za granicą lub uczestnictwa w wymianach akademickich. W części teoretycznej dokonano przeglądu literatury z obszaru nauk o bezpieczeństwie, obejmującego definicje ryzyka geopolitycznego oraz pojęcie mobilności akademickiej wraz z korzyściami i barierami jej towarzyszącymi. W części

[1] https://orcid.org/0009-0004-8818-5691, e-mail: r.dawidziuk@vistula.edu.pl

empirycznej przedstawiono metodologię badania własnego – ankiety diagnostycznej przeprowadzonej wśród studentów polskiej uczelni – oraz wyniki statystyczne dotyczące poziomu postrzeganego ryzyka i deklarowanej gotowości do wyjazdów zagranicznych. Wyniki wskazują m.in., że wyższa percepcja globalnych zagrożeń istotnie obniża skłonność do mobilności: studenci silnie obawiający się obecnej sytuacji geopolitycznej rzadziej planują studia za granicą. Rozdział zawiera dyskusję uzyskanych rezultatów w kontekście wcześniejszych badań (krajowych i zagranicznych) oraz rekomendacje praktyczne. Rezultaty mogą znaleźć zastosowanie w kształtowaniu programów wsparcia dla studentów – tak, aby przeciwdziałać nadmiernym obawom i zachęcać do korzystania z możliwości mobilności akademickiej pomimo niepewności globalnej.

Słowa kluczowe: ryzyko geopolityczne, percepcja ryzyka, mobilność akademicka, studenci, bezpieczeństwo

Abstract

The aim of this article is to examine the relationship between the perception of geopolitical risk and the readiness of university students to engage in academic mobility. The research problem focuses on the extent to which perceived geopolitical threats (e.g. armed conflicts, terrorism, political instability) influence students' willingness to study abroad or participate in academic exchange programs. The theoretical section reviews the literature in security studies, covering definitions of geopolitical risk and the concept of academic mobility, along with their benefits and barriers. The empirical section presents the methodology of the author's own study – a diagnostic survey conducted among students of a Polish university – as well as statistical results regarding the level of perceived risk and the declared readiness for international travel. The findings indicate, among other things, that a higher perception of global threats significantly reduces the willingness to be mobile: students who strongly fear the current geopolitical situation are less likely to plan to study abroad. The article includes a discussion of these results in the context of prior domestic and international research, and practical recommendations. The results may be applied in designing support programs for students to counteract excessive fears and encourage them to take advantage of academic mobility opportunities despite global uncertainties.

Keywords: geopolitical risk, risk perception, academic mobility, students, security studies

Wstęp

Współczesny świat charakteryzuje się narastającą niepewnością i mnożącymi się kryzysami o zasięgu globalnym. Dynamiczne zmiany w środowisku międzynarodowym – takie jak konflikty zbrojne, napięcia polityczne, ataki terrorystyczne czy niestabilność gospodarcza – sprawiają, że kwestia ryzyka geopolitycznego wysuwa się na pierwszy plan w debacie publicznej. Młode pokolenie, w tym studenci szkół wyższych, dorasta w tej rzeczywistości ciągłych doniesień o globalnych zagrożeniach. Generacja Z, uznawana za najbardziej podłączoną do informacji, jest wręcz *hiperświadoma* wydarzeń na świecie – media społecznościowe i serwisy newsowe dostarczają im w czasie rzeczywistym obrazów konfliktów, kryzysów klimatycznych czy protestów (IC3 Movement, 2025). Według koncepcji społeczeństwa ryzyka Ulricha Becka (2012), globalne zagrożenia we współczesnym świecie osiągają skalę porównywalną z wojnami i przenikają wszystkie sfery życia, a wszechobecny strach i potrzeba bezpieczeństwa zaczynają wypierać fundamentalne wartości, takie jak wolność czy równość (Beck, 2012). W takiej atmosferze niepewności życiowej naturalne jest, że młodzi ludzie odczuwają lęk przed przyszłością i ostrożniej podchodzą do decyzji życiowych – w tym decyzji o wyjeździe za granicę.

Mobilność akademicka – rozumiana jako wyjazdy studentów za granicę w celach edukacyjnych (studia częściowe, pełne studia, praktyki, wymiany itp.) – była dotychczas postrzegana bardzo pozytywnie i stanowiła ważny element internacjonalizacji edukacji wyższej. Od czasu uruchomienia programu Erasmus w 1987 roku z możliwości studiowania, szkolenia lub wolontariatu za granicą skorzystało ponad 14 milionów osób (stan na 2022 r.) (Barcakova, Launikari, 2024). Globalnie liczba studentów zagranicznych dynamicznie rosła: szacuje się, że w 2022 r. na świecie studiowało poza swoim krajem około 6,9 miliona studentów, co oznacza wzrost o 176% w porównaniu z rokiem 2002. Do głównych korzyści z mobilności edukacyjnej zalicza się rozwój cennych kompetencji (np. językowych, międzykulturowych), poszerzenie horyzontów oraz zwiększenie szans na rynku pracy dzięki zdobytym doświadczeniom międzynarodowym (Barcakova, Launikari, 2024). Nic dziwnego, że programy wymiany studentów cieszyły się rosnącym zainteresowaniem – przynajmniej do niedawna.

Ostatnie lata przyniosły jednak bezprecedensowe zakłócenia w międzynarodowej mobilności studentów. Najpierw globalna pandemia COVID-19 w 2020 r. doprowadziła do zamknięcia granic i masowego przejścia na nauczanie zdalne, co odbiło się na programach wymian. Przykładowo w Polsce liczba studentów wyjeżdżających na Erasmusa spadła z 9616 osób w 2019 r. do 3695 w 2021 r. (czyli o ponad 60%). Również napływ studentów zagranicznych do Polski zmniejszył się w tym okresie niemal czterokrotnie. Gdy wydawało się, że najgorszy okres pandemii mija i mobilność akademicka zacznie się odbudowywać, pojawiły się nowe wstrząsy geopolityczne. W lutym 2022 wybuchła wojna na Ukrainie, najbardziej brutalny konflikt zbrojny w Europie od II wojny światowej, który zdestabilizował sytuację bezpieczeństwa w regionie. W tym samym czasie narastały napięcia między światowymi mocarstwami (m.in. pogorszenie relacji USA-Chiny), a w Europie doszło do takich wydarzeń, jak Brexit czy kryzysy energetyczne. Wszystkie te czynniki tworzą klimat niepewności, w którym *mobilność* – rozumiana jako swobodne przemieszczanie się za granicę – napotyka nowe bariery.

Sygnalizowane zmiany mają swoje odzwierciedlenie w postawach studentów. Już pierwsze dane wskazują, że obecna niestabilność geopolityczna odbiła się na skłonności młodych ludzi do wyjazdów zagranicznych. Według analizy Barcakovej i Launikariego (2024) ogólnoświatowe zawirowania – wojna w Ukrainie, Brexit, a nawet zmiany klimatyczne – przerwały wzrostowy trend mobilności edukacyjnej i rodzą pytania, jak zachęcać studentów do wyjazdów w okresie niepewności (Barcakova, Launikari, 2024). Badania prowadzone w Europie wykazały, że agresja Rosji na Ukrainę czy zaostrzenie polityk imigracyjnych wywołało u studentów zwiększony niepokój przed studiowaniem za granicą, wielu obawia się, czy w ogóle będzie mile widzianych i bezpiecznych w niektórych krajach (IC3 Movement, 2025). Również w Polsce zauważalny jest wzrost lęku społecznego związanego z możliwością eskalacji konfliktów – z sondażu IBRiS z czerwca 2025 r. wynika, że aż 44% Polaków obawia się wybuchu III wojny światowej w najbliższych miesiącach, przy czym odsetek ten jest wyższy wśród kobiet (Polskie Radio, 2025). Tego rodzaju lęki przed globalnym konfliktem siłą rzeczy mogą przekładać się na ostrożność w planowaniu wyjazdów zagranicznych przez młodzież akademicką.

Motywacją do podjęcia niniejszego tematu jest potrzeba zrozumienia, czy i w jaki sposób percepcja ryzyka geopolitycznego wpływa na gotowość studentów do mobilności akademickiej. Innymi słowy, czy studenci, którzy postrzegają świat jako bardziej niebezpieczny, wykazują mniejszą chęć uczestniczenia w programach typu Erasmus lub podejmowania studiów za granicą? Problem ten sytuuje się na styku badań nad bezpieczeństwem oraz internacjonalizacją edukacji. Z jednej strony dotyczy subiektywnego poczucia bezpieczeństwa (a raczej zagrożenia) młodych ludzi, z drugiej – ich edukacyjnych wyborów i planów życiowych w globalizującym się świecie. Cel badawczy pracy można sformułować jako: *zidentyfikowanie zależności między poziomem percepcji zagrożeń geopolitycznych a deklarowaną gotowością do podjęcia mobilności zagranicznej wśród studentów*. Rozdział składa się z części teoretycznej, obejmującej przegląd literatury przedmiotu, oraz części empirycznej, prezentującej metodę i wyniki badania własnego. W zakończeniu przedstawiono dyskusję wyników na tle wcześniejszych badań oraz wnioski i rekomendacje.

Przegląd literatury

Ryzyko geopolityczne – istota i percepcja

Pojęcie ryzyka geopolitycznego (ang. *geopolitical risk*) odnosi się do zagrożeń wynikających z wydarzeń natury polityczno-militarnej i napięć na arenie międzynarodowej, które mogą zakłócać pokojowy bieg stosunków między państwami. W literaturze przedmiotu ryzyko geopolityczne definiuje się m.in. jako *„groźbę, urzeczywistnienie i eskalację negatywnych zdarzeń związanych z wojnami, terroryzmem oraz wszelkimi napięciami między państwami i aktorami politycznymi, które wpływają na pokojowy porządek stosunków międzynarodowych”* (Behn, Lang, Reghezza, 2025). Innymi słowy, są to zagrożenia wynikające z konfliktów zbrojnych (zarówno aktualnie toczących się, jak i potencjalnych), aktów terroru, narastających sporów międzypaństwowych, sankcji i wojen handlowych, rewolucji oraz innych sytuacji kryzysowych w polityce światowej. Ryzyko geopolityczne ma charakter wielowymiarowy i trudno poddaje się kwantyfikacji, gdyż wynika z szeregu powiązanych czynników politycznych, ekonomicznych i społecznych. Jego skrajna manifestacja – wojna – pociąga za sobą ofiary w ludziach

i zniszczenia materialne, ale nawet mniej ekstremalne zdarzenia (np. groźby konfliktu, pogłoski o wojnie, demonstracje siły) mogą wywoływać szerokie reperkusje ekonomiczne i psychologiczne. W ujęciu makro ryzyko geopolityczne przekłada się np. na spadki aktywności gospodarczej, odpływ kapitału z zagrożonych regionów, wzrost cen surowców (ropa, gaz) i wahania rynków finansowych. Natomiast z perspektywy jednostek i społeczeństw oznacza ono poczucie niepewności co do przyszłości oraz lęk przed tym, co może przynieść sytuacja międzynarodowa.

Percepcja ryzyka to subiektywny odbiór i ocena stopnia zagrożenia – może on znacząco odbiegać od obiektywnych miar ryzyka. Badania psychologiczne nad postrzeganiem zagrożeń (np. koncepcja *„ryzyka postrzeganego"* P. Slovica) wskazują, że ludzie często kierują się w ocenie ryzyka emocjami i wyobrażeniami, a nie chłodnymi statystykami. W przypadku ryzyka geopolitycznego dużą rolę odgrywają czynniki takie jak: doniesienia medialne (im bardziej dramatyczne relacje, tym silniejsze poczucie zagrożenia), bliskość geograficzna zagrożenia (np. wojna w sąsiednim kraju budzi większy niepokój niż konflikt na innym kontynencie), a także zaufanie do instytucji (osoby ufające własnemu państwu i sojuszom mogą czuć się bezpieczniej). W literaturze z zakresu nauk o bezpieczeństwie podkreśla się, że percepcja bezpieczeństwa i zagrożeń jest zmienna w czasie i zależy od kontekstu społeczno-politycznego (Malec, 2013; Swaine, 2020). Przykładowo, ataki terrorystyczne z 2001 r. czy seria zamachów w Europie w latach 2015-2016 znacząco zwiększyła społeczne poczucie zagrożenia terroryzmem, które z czasem jednak osłabło. Z kolei wybuch wojny na Ukrainie w 2022 r. momentalnie wywołał wzrost obaw przed konfliktem zbrojnym wśród społeczności krajów sąsiednich (w tym Polski). Zacytowany wyżej sondaż IBRiS (2025) pokazuje, że lęk przed wojną stał się zjawiskiem powszechnym: blisko połowa Polaków deklaruje taką obawę (Polskie Radio, 2025). Co istotne, kobiety częściej odczuwają strach (47% badanych Polek obawia się wojny) niż mężczyźni (40%) (Polskie Radio, 2025), co może wynikać z różnic socjalizacyjnych w reagowaniu na zagrożenia. Te różnice demograficzne w percepcji ryzyka są ważne również w kontekście studentów – warto sprawdzić, czy np. studentki silniej od studentów obawiają się wyjazdów zagranicznych z powodu zagrożeń.

Konsekwencją percepcji ryzyka geopolitycznego mogą być różnorakie reakcje behawioralne. Badania wskazują, że długotrwałe poczucie niepewności i zagrożenia zwiększa stres, lęk i może prowadzić do unikania pewnych aktywności (IC3 Movement, 2025). Młode osoby dorastające w cieniu globalnych kryzysów mogą stać się bardziej ostrożne życiowo – np. wybierać „bezpieczniejsze" ścieżki kariery, unikać branż postrzeganych jako ryzykowne, czy też rezygnować z planów międzynarodowych na rzecz opcji krajowych (IC3 Movement, 2025). Jeśli obawy nie są rozładowywane, istnieje ryzyko „pokolenia zdefiniowanego bardziej przez strach niż aspiracje" – jak obrazowo ujęto w jednym z raportów (IC3 Movement, 2025). Z punktu widzenia badań nad mobilnością interesuje nas szczególnie, czy studenci odczuwający niepokój związany z sytuacją na świecie redefiniują swoje plany edukacyjne – np. ograniczają swoje aspiracje do wyjazdów zagranicznych, wybierając pozostanie w kraju lub ewentualnie udział w formach zdalnych.

Mobilność akademicka – znaczenie, formy i bariery

Mobilność akademicka studentów stała się w ostatnich dekadach kluczowym elementem rozwoju szkolnictwa wyższego. Pojęcie to obejmuje różne formy aktywności edukacyjnej poza macierzystą uczelnią i krajem, m.in.: wyjazdy na część studiów (semestr lub rok na uczelni partnerskiej, np. w ramach programu Erasmus+), wyjazdy na pełne studia za granicą (degree mobility), praktyki lub staże zagraniczne, wyjazdy na kursy językowe, szkoły letnie, a ostatnio także mobilność wirtualną (udział w zajęciach online oferowanych przez zagraniczne uczelnie) czy mobilność hybrydową (łączącą elementy wyjazdu fizycznego i zdalnego) (Barcakova, Launikari, 2024). Tradycyjnie najwyżej ceniona była mobilność fizyczna – pobyt w obcym kraju, który umożliwia pełne zanurzenie w innej kulturze i środowisku akademickim. Jednak rozwój technologii oraz doświadczenia pandemii spowodowały wzrost znaczenia form zdalnych. Jak odnotowano, długoterminowe wyjazdy fizyczne cieszą się mniejszą popularnością niż kiedyś, a coraz więcej instytucji oferuje studentom możliwość mobilności wirtualnej lub mieszanej (Barcakova, Launikari, 2024). Ponad połowa europejskich uczelni deklaruje plany rozwijania wirtualnej mobilności studentów (Barcakova, Launikari, 2024). Nie oznacza to bynajmniej, że mobilność tradycyjna traci całkowicie na znaczeniu – nadal jest postrzegana jako niezastąpione doświadczenie

poszerzające „komfortową strefę" młodych ludzi (Barcakova, Launikari, 2024). Raczej możemy mówić o współistnieniu różnych typów mobilności, z których każdy ma swoje specyficzne walory.

Znaczenie mobilności akademickiej jest wielowymiarowe. Na poziomie indywidualnym udział w programie mobilności sprzyja rozwojowi osobistemu – studenci uczą się samodzielności, radzenia sobie w obcym środowisku, nawiązują międzynarodowe przyjaźnie i sieci kontaktów. Badania wykazują, że absolwenci z doświadczeniem zagranicznym mają często większe szanse na rynku pracy i prezentują bardziej rozwinięte kompetencje międzykulturowe (Teichler, 2015; Wałkowski, 2019). Z punktu widzenia społeczeństwa, mobilność studentów przyczynia się do wymiany wiedzy i kultury, buduje kapitał społeczny o zasięgu międzynarodowym oraz sprzyja szerzeniu postaw tolerancji i otwartości. Wreszcie, w skali makro, umiędzynarodowienie kształcenia wyższego (którego mobilność jest głównym narzędziem) wzmacnia konkurencyjność systemów edukacji i gospodarek – państwa przyciągające studentów z zagranicy zyskują talenty i potencjalnych przyszłych obywateli. Nic zatem dziwnego, że Unia Europejska i wiele krajów prowadzą aktywną politykę wspierania mobilności. Przykładem jest inicjatywa *Europejskiego Obszaru Edukacyjnego (European Education Area)*, która zakłada m.in. integrację mobilności w ścieżki kształcenia wszystkich studentów i zwiększenie udziału osób z mniejszymi szansami w programach wyjazdowych (Barcakova, Launikari, 2024).

Mimo licznych zalet, mobilność edukacyjna napotyka również bariery. Literatura wymienia zarówno przeszkody *strukturalne*, jak i *psychologiczne*. Do najczęściej wskazywanych należą bariery finansowe – koszty wyjazdu i utrzymania za granicą bywają zbyt wysokie dla części studentów (zwłaszcza jeśli stypendia są niewystarczające) – oraz bariery administracyjne i informacyjne (niedostateczna znajomość dostępnych możliwości, skomplikowane procedury aplikacyjne, problemy z uznawalnością zaliczeń po powrocie) (Barcakova, Launikari, 2024). Badania w Europie potwierdziły, że główne przeszkody to brak funduszy, brak dostatecznej informacji o programach oraz niepewność co do uznania okresu studiów za granicą (Kirdulytė i in., 2023; Barcakova, Launikari, 2024). Do tego dochodzą czynniki osobiste: niska motywacja lub priorytetowe traktowanie innych zobowiązań (np. obawa przed opóźnieniem w ukończeniu studiów – choć

faktycznie nowe analizy wskazują, że udział w wymianie zwykle nie wydłuża czasu studiowania). Co ważne, bariery te mają nierównomierny charakter – jak zauważa Di Pietro (2023), istnieją różnice demograficzne: studenci z obszarów wiejskich, o niższym statusie ekonomicznym, a także niekiedy kobiety, napotykają większe trudności i niższe *zainteresowanie* mobilnością niż ich rówieśnicy z miast, zamożniejszych rodzin czy mężczyźni (Barcakova, Launikari, 2024).

W kontekście niniejszego tematu kluczowe są bariery natury psychologicznej i bezpieczeństwa. Jeszcze dekadę temu stosunkowo rzadziej wymieniano je jako główne – dominowały kwestie finansowe i organizacyjne. Jednak wraz ze wzrostem niepewności na świecie, obawy o bezpieczeństwo podczas pobytu za granicą zaczynają odgrywać większą rolę. Studenci i ich rodzice mogą zadawać sobie pytania: *Czy kraj, do którego chcę wyjechać, jest bezpieczny? Czy nie grożą tam zamieszki, przestępczość, ataki terrorystyczne? Czy w razie pogorszenia sytuacji politycznej nie utknę daleko od domu?* Takie wątpliwości nasiliły się zwłaszcza po ostatnich doświadczeniach: wiele osób pamięta obrazy zamkniętych granic i masowych powrotów studentów z zagranicy w początkach pandemii 2020 r., a niedawno – ewakuacje studentów z Ukrainy i krajów sąsiednich w 2022 r. Można zatem przypuszczać, że ryzyko geopolityczne staje się czynnikiem hamującym mobilność. W raporcie Laurea Journal (Barcakova, Launikari, 2024) otwarcie stwierdzono, że obecna niestabilność polityczna na świecie nie sprzyja wyjazdom studentów, a uczelnie europejskie muszą zastanowić się, jak motywować młodzież do mobilności w „czasach niepewności i negatywnych trendów" (Barcakova, Launikari, 2024). Z kolei z perspektywy studentów spoza Europy – np. chińskich studentów – czynniki geopolityczne już realnie wpłynęły na ich plany edukacyjne. Mok, Shen i Gu (2024) zaobserwowali, że pogorszenie relacji Chiny-Zachód (zwłaszcza napięcia Chiny-USA) przełożyło się na utrudnienia wizowe i wybory studentów: część z nich zrezygnowała z wyjazdu do USA, kierując się do alternatywnych krajów jak Wielka Brytania czy Singapur (Mok i in., 2024). Co interesujące, w badaniu tym chińscy studenci deklarowali, iż świadomie bagatelizowali wpływ czynników geopolitycznych na swoje plany z powodu wiary w tzw. *internacjonalizm naukowy* (przekonanie, że nauka jest ponad podziałami) (Mok i in., 2024). Niemniej obiektywne przeszkody (np. brak wizy) i odczuwalne

nieprzyjazne środowisko (dyskryminacja w niektórych krajach) sprawiły, że geopolityka stała się realnym czynnikiem determinującym ich wybory (Mok i in., 2024).

Reasumując, przegląd literatury wskazuje, że kontekst geopolityczny coraz silniej zaznacza się w dyskusji o mobilności akademickiej. Tradycyjne bariery (finanse, informacja, formalności) nadal istnieją, ale na pierwszy plan wysuwają się pytania o bezpieczeństwo i stabilność świata. W sytuacji, gdy wojna toczy się w Europie, napięcia międzynarodowe rosną, a media często straszą globalnymi konfliktami, zrozumienie percepcji ryzyka wśród studentów zyskuje kluczowe znaczenie. Następna część rozdziału koncentruje się na badaniu empirycznym tej kwestii – sprawdzeniu, jak polscy studenci postrzegają obecne zagrożenia i czy wpływa to na ich gotowość do udziału w programach mobilności.

Metodologia badań

Założenia i pytania badawcze

Badanie własne zostało zaprojektowane w celu zweryfikowania zależności między postrzeganym ryzykiem geopolitycznym a gotowością do mobilności akademickiej wśród studentów. Sformułowano następujące główne pytanie badawcze: *Czy istnieje związek między poziomem percepcji ryzyka geopolitycznego a deklarowaną gotowością studentów do udziału w mobilności akademickiej (studia lub praktyki za granicą)?* Ponadto postanowiono zbadać pytania szczegółowe, m.in.:

- Jaki jest ogólny poziom percepcji ryzyka geopolitycznego w badanej grupie studentów? (Czy studenci odczuwają silny lęk przed globalnymi zagrożeniami, czy raczej umiarkowany/sporadyczny?);
- Jaki odsetek badanych deklaruje chęć wyjazdu za granicę w celach akademickich? (Jaka jest ogólna gotowość do mobilności oraz jakie formy mobilności preferują – np. program Erasmus, pełne studia II stopnia za granicą, praktyki itp.);
- Czy studenci identyfikują konkretne zagrożenia geopolityczne, które wpływają na ich obawy przed wyjazdem? (Np. wojna, terroryzm, zamieszki społeczne, restrykcje polityczne w kraju docelowym, pandemia itp.);

- Czy występują istotne różnice między podgrupami studentów w zakresie percepcji ryzyka i gotowości do mobilności? (Rozważono zmienne demograficzne: płeć, kierunek studiów – np. czy studenci bezpieczeństwa narodowego czują się inaczej niż np. filologii, doświadczenie – czy osoby, które już były za granicą, różnią się nastawieniem od tych, które nigdy nie wyjeżdżały).

Na podstawie literatury sformułowano hipotezę główną: *Studenci o wysokiej percepcji ryzyka geopolitycznego charakteryzują się niższą gotowością do podjęcia mobilności akademickiej niż studenci o niższej percepcji tego ryzyka.* Oczekiwano negatywnej korelacji między odczuwanym poziomem zagrożenia a chęcią wyjazdu – innymi słowy, im bardziej ktoś obawia się globalnej sytuacji, tym mniej skłonny będzie planować studia za granicą.

Próba badawcza

Badanie przeprowadzono wśród studentów jednej z polskich uczelni publicznych o profilu akademickim (uniwersytetu) na wschodzie Polski. Dobór próby miał charakter celowy – zaproszono do udziału studentów różnych kierunków i lat studiów, tak aby uzyskać zróżnicowaną grupę pod względem płci, specjalności i doświadczeń edukacyjnych. Ankietę udostępniono online (za pośrednictwem uczelnianej platformy e-learningowej oraz mediów społecznościowych grup studenckich) w maju 2025 r. Uzyskano N = 312 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy. Charakterystyka demograficzna próby przedstawiała się następująco:

- Płeć: 65% badanych stanowiły kobiety, 34% mężczyźni, 1% osoby niebinarne lub niepodające płci. Nadreprezentacja kobiet jest typowa dla populacji studentów w Polsce (gdzie kobiety stanowią ok. 58% ogółu studiujących) i wynika także z większej chęci udziału kobiet w badaniach surveyowych.
- Wiek: Średnia wieku wyniosła 22,4 roku (SD = 2,1), respondenci to głównie osoby młode, w przedziale 19-26 lat. 85% stanowili studenci studiów pierwszego stopnia (licencjackich/inżynierskich), a 15% – studenci studiów magisterskich uzupełniających lub jednolitych magisterskich.
- Kierunki studiów: Respondenci reprezentowali szeroki wachlarz dziedzin: nauki społeczne i humanistyczne (43%), nauki ścisłe i techniczne

(27%), nauki ekonomiczne i zarządzanie (15%), nauki o zdrowiu i medyczne (10%) oraz inne. Dzięki temu możliwe było sprawdzenie, czy kierunek kształcenia (np. związany z bezpieczeństwem lub nie) wpływa na postrzeganie ryzyka.

- Doświadczenie zagraniczne: 28% ankietowanych deklarowało, że przed badaniem miało już doświadczenie pobytu za granicą dłuższego niż 1 miesiąc (np. wymiana studencka, staż, wakacyjna praca). Pozostałe 72% nie uczestniczyło wcześniej w długoterminowej mobilności.

Narzędzia i przebieg badania

Zastosowano metodę ankiety internetowej (CAWI – Computer-Assisted Web Interviewing) z autorskim kwestionariuszem badawczym. Kwestionariusz składał się z trzech głównych części:

1. Metryczka i dane demograficzne: pytania o płeć, wiek, kierunek i rok studiów, ewentualne wcześniejsze doświadczenia zagraniczne itp.
2. Skala percepcji ryzyka geopolitycznego: zestaw stwierdzeń mierzących poziom odczuwanego zagrożenia globalnymi wydarzeniami. Wzorowano się częściowo na istniejących skalach lęku (np. *Fear of War Scale* – FOWARS autorstwa Shoshani & Slone, 2016, w adaptacji własnej). Respondenci oceniali w skali 1-5, na ile zgadzają się z takimi stwierdzeniami jak m.in.: *„Obawiam się, że w obecnej sytuacji na świecie w każdej chwili może wybuchnąć nowy poważny konflikt zbrojny”*, *„Wiadomości o napięciach między państwami budzą mój niepokój”*, *„Czuję się bezpiecznie, planując przyszłość”* (odwrotnie kodowane) itp. Wyniki na tej skali sumowano, uzyskując indywidualny indeks percepcji ryzyka (α Cronbacha dla skali = 0,88, co wskazuje na wysoką rzetelność). Teoretyczny zakres wyników: 5 (bardzo niska percepcja ryzyka) do 25 punktów (bardzo wysoka percepcja ryzyka).
3. Pytania dotyczące mobilności akademickiej: ta część obejmowała zarówno pytania zamknięte, jak i półotwarte dotyczące planów, chęci i barier związanych z wyjazdami zagranicznymi. Kluczowe pytanie brzmiało: *„Czy rozważasz wyjazd za granicę w celu studiowania lub odbycia praktyk w ciągu najbliższych 2 lat?”* (odpowiedzi: zdecydowanie tak / raczej tak / raczej nie / zdecydowanie nie). Pytanie to posłużyło jako miara gotowości do mobilności akademickiej.

Dodatkowo pytano o preferowane formy wyjazdu (np. semestr wymiany w Europie, studia magisterskie poza Europą, krótkoterminowy wyjazd, np. szkoła letnia, mobilność wirtualna – można było zaznaczyć wiele opcji). Kolejne pytania dotyczyły barier i obaw: *„Co powstrzymuje Cię przed decyzją o wyjeździe (jeśli masz takie obawy)?"* – tu respondenci mogli wybrać spośród opcji (finanse, sprawy rodzinne, obawy o bezpieczeństwo, brak informacji, pandemia COVID, itp.) oraz dopisać własne. Istotną częścią kwestionariusza było pytanie: *„Jakie czynniki o charakterze globalnym lub politycznym budzą Twój niepokój w kontekście ewentualnego wyjazdu za granicę?"* – poproszono o zaznaczenie wszystkich pasujących odpowiedzi z listy (wojna, terroryzm, napięcia polityczne, restrykcje wizowe, dyskryminacja cudzoziemców, klęski żywiołowe, inne) oraz ocenę, jak silnie dane zjawisko go niepokoi (skala 1-5). Pozwoliło to zidentyfikować profil obaw geopolitycznych studentów.

Ankieta była anonimowa, a udział dobrowolny. Przed rozpoczęciem respondent potwierdzał zgodę na udział w badaniu. Po zebraniu danych przeprowadzono analizę statystyczną za pomocą programu IBM SPSS Statistics ver. 28. Wykorzystano statystyki opisowe (średnie, odchylenia standardowe, rozkłady procentowe), testy istotności (m.in. test χ^2 dla porównania rozkładów odpowiedzi, test t-Studenta dla różnic średnich między grupami, korelację Pearsona dla związku między zmiennymi ciągłymi) oraz analizę regresji logistycznej w celu oszacowania, jak percepcja ryzyka (jako zmienna ciągła) wpływa na prawdopodobieństwo deklaracji gotowości do wyjazdu (zmienna dychotomiczna: rozważa vs. nie rozważa wyjazdu).

Wyniki badania

Poziom percepcji ryzyka geopolitycznego wśród studentów

Pierwszym istotnym wynikiem jest zróżnicowanie poziomu postrzeganego ryzyka geopolitycznego w badanej grupie. Średni wynik na skali percepcji ryzyka wyniósł 17,3 punktu (na 25 możliwych), co odpowiada ocenie „umiarkowanie wysokie poczucie zagrożenia". Rozkład wyników był skośny w prawo – stosunkowo niewielu studentów wykazało bardzo niskie poczucie zagrożenia, natomiast około 40% osiągnęło wyniki wysokie (20 punktów i więcej).

- 24% badanych zaklasyfikowano do grupy niskiej percepcji ryzyka (wynik 5-15 pkt) – osoby te generalnie deklarowały, że nie obawiają się zanadto globalnej sytuacji, czują się raczej bezpiecznie.
- 36% mieściło się w zakresie średnim (16-19 pkt) – umiarkowane obawy, sporadyczny niepokój w reakcji na wydarzenia.
- 40% zaliczono do grupy wysokiej percepcji ryzyka (20-25 pkt) – te osoby wyraźnie odczuwają niepewność i lęk związany z aktualnymi zagrożeniami geopolitycznymi (wielu zaznaczało np. „zdecydowanie obawiam się, że wybuchnie wojna światowa").

Innymi słowy, około 4 na 10 studentów cechuje się wysokim poziomem lęku geopolitycznego, a tylko co czwarty jest wobec takich zagrożeń względnie spokojny. To dość alarmujący wynik, wskazujący na silną obecność *klimatu strachu* również w młodej populacji akademickiej. Dla porównania, w ogólnej populacji dorosłych Polaków odsetek osób obawiających się globalnego konfliktu wynosi ~44% (Polskie Radio, 2025) – nasze wyniki są zbliżone, co sugeruje, że studenci nie różnią się bardzo pod tym względem od ogółu społeczeństwa.

Zapytaliśmy również, *jakie konkretnie zagrożenia* budzą największy niepokój studentów w kontekście myśli o wyjeździe. Tabela 1 przedstawia pięć najczęściej wskazywanych kategorii zagrożeń wraz z odsetkiem studentów, którzy uznali dane zagrożenie za istotne (odpowiedzi „niepokoi mnie" lub „bardzo mnie niepokoi" na skali 1-5).

Tabela 1. Najczęściej wskazywane zagrożenia geopolityczne w kontekście wyjazdów zagranicznych (N = 312)

Rodzaj zagrożenia	Odsetek studentów uznających zagrożenie za istotne
Konflikt zbrojny / wojna	70%
Zamachy terrorystyczne	55%
Niestabilność polityczna w kraju docelowym (protesty, zamieszki)	48%
Ryzyko dyskryminacji lub wrogości wobec obcokrajowców	35%
Pandemia lub poważny kryzys zdrowotny	30%

Źródło**:** opracowanie własne.

Jak widać, wojna jest zdecydowanie największym lękiem – aż 70% studentów obawia się konfliktu zbrojnego na świecie, który mógłby ich

bezpośrednio lub pośrednio dotknąć. W kontekście wyjazdu oznacza to np. strach, że podczas pobytu za granicą wybuchnie wojna (czy to globalna, czy regionalna). Na drugim miejscu są zamachy terrorystyczne (55% obaw). Jest to interesujące, bo choć w ostatnich latach Europa nie doświadcza tak wielu ataków jak dekadę temu, pamięć o nich wciąż wpływa na wyobraźnię studentów – szczególnie ci, którzy planują wyjazd do dużych metropolii, mogą brać pod uwagę zagrożenie terrorystyczne. Trzecia w kolejności jest ogólnie pojęta niestabilność polityczna (prawie połowa badanych). Ta kategoria obejmowała sytuacje takie jak masowe protesty, zamieszki, gwałtowne zmiany rządów – czyli wszystko, co może zakłócić normalne funkcjonowanie kraju goszczącego. Stosunkowo mniejsza, choć wciąż znacząca grupa (35%) wyraziła obawę przed dyskryminacją lub wrogim traktowaniem za granicą z racji swojej narodowości czy cech (np. w kontekście narastających w niektórych miejscach nastrojów antyimigranckich). Na piątym miejscu znalazły się pandemie i globalne zagrożenia zdrowotne (30%) – co sugeruje, że doświadczenie COVID-19 zostawiło ślad w świadomości, choć obecnie mniejszy niż ryzyka natury polityczno-militarnej.

Deklarowana gotowość do mobilności akademickiej

Jednym z kluczowych parametrów badania była deklarowana chęć wyjazdu za granicę wśród studentów. Na pytanie „Czy rozważasz wyjazd za granicę w celu studiowania lub odbycia praktyk w ciągu najbliższych 2 lat?" uzyskano następujące odpowiedzi:

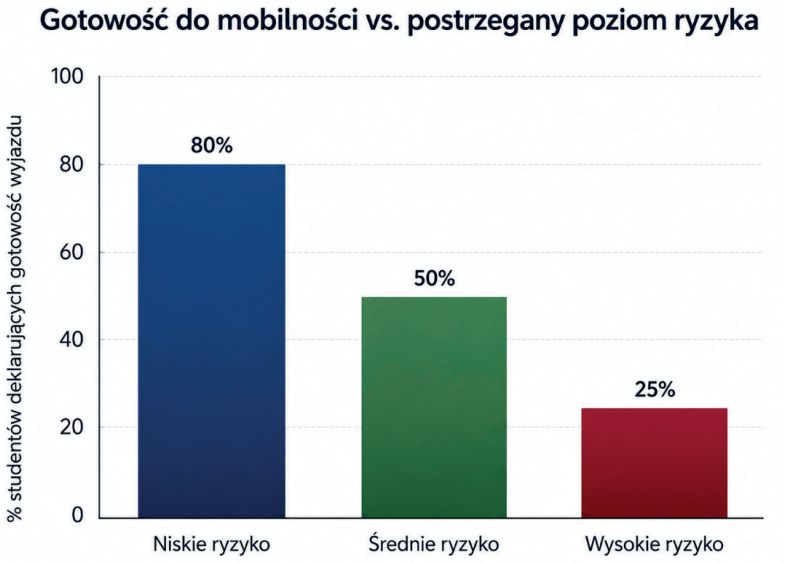
- Zdecydowanie tak: 28% respondentów,
- Raczej tak: 34%,
- Raczej nie: 22%,
- Zdecydowanie nie: 16%.

Zgrupowawszy odpowiedzi, otrzymujemy ~62% studentów ogólnie rozważających wyjazd (pozytywne nastawienie) oraz ~38% nierozważających (negatywne nastawienie). Można więc powiedzieć, że prawie dwie trzecie badanych ma otwartość na mobilność akademicką, przy czym tylko co czwarty jest do niej entuzjastycznie nastawiony („zdecydowanie tak"), a pozostali raczej się wahają lub są umiarkowanie zainteresowani. Z kolei ponad jedna trzecia nie planuje wyjazdu, z czego 16% odrzuca taką opcję kategorycznie.

Warto podkreślić, że nie pytaliśmy, *dlaczego* dana osoba nie rozważa wyjazdu – te motywy wynikają dopiero z kolejnych pytań. Ogólny odsetek 62% chętnych można uznać za dość wysoki, zważywszy że realnie odsetek studentów wyjeżdżających w skali kraju jest niższy (np. według danych FRSE, w rekordowych latach przed pandemią ok. 2% polskich studentów rocznie brało udział w Erasmusie). Nasze pytanie dotyczyło jednak samej intencji/otwartości, nie gwarantując przecież realizacji planu. Możliwe, że część z tych 62% w praktyce nie wyjedzie, ale przynajmniej bierze to pod uwagę. Zapytaliśmy też, jakie formy mobilności interesują studentów najbardziej. Wśród tych, którzy rozważają wyjazd (N = 194), najwięcej – bo 70% – wskazało klasyczny *semestr lub rok na wymianie (Erasmus+ w Europie)* jako potencjalną opcję, 25% myśli o zrobieniu *pełnego programu studiów za granicą* (np. studia magisterskie w innym kraju), a 33% rozważa *krótkoterminowe wyjazdy* (szkoły letnie, kursy, do 2 miesięcy). Ciekawym wynikiem jest, że 18% spośród chętnych dopuszcza jedynie *mobilność wirtualną* (np. uczestnictwo w kursach online zagranicznych uczelni zamiast wyjazdu). To pokazuje, że dla części studentów możliwość zdobycia międzynarodowego doświadczenia online jest atrakcyjna – zapewne jako bezpieczniejsza lub tańsza alternatywa.

Związek między ryzykiem a gotowością – analiza korelacji

Przechodząc do sedna: przeanalizowaliśmy korelację między wynikami skali percepcji ryzyka a decyzją „rozważam vs. nie rozważam wyjazdu". Otrzymano wyraźnie negatywny związek (Pearson $r = -0{,}45$, $p < 0{,}001$), co oznacza, że im wyższy poziom lęku geopolitycznego u studenta, tym mniejsze prawdopodobieństwo, że planuje on mobilność akademicką. Ta korelacja jest statystycznie istotna i umiarkowanie silna. W praktyce, jak zobrazowano na Rysunku 1, studenci o wysokiej percepcji ryzyka znacznie rzadziej deklarują chęć wyjazdu niż ci o niskiej percepcji ryzyka.

Rysunek 1. Odsetek studentów deklarujących gotowość wyjazdu za granicę w podziale na poziom postrzeganego ryzyka geopolitycznego

Źródło: opracowanie własne.

Na Rysunku 1 przedstawiono porównanie trzech grup studentów: o niskim, średnim i wysokim poziomie percepcji ryzyka (podział na tercyle wyników skali). Widzimy wyraźnie, że w grupie *niskiego ryzyka* aż około 80% studentów rozważa wyjazd (tylko 20% nie), podczas gdy w grupie *wysokiego ryzyka* odsetek rozważających spada do zaledwie 25%, a 75% deklaruje brak planów wyjazdu. Grupa średnia lokuje się pomiędzy (ok. 50% chętnych vs. 50% niechętnych). Tendencja jest więc jednoznaczna – większy strach idzie w parze z mniejszą mobilnością. Test χ^2 potwierdził istotność różnic między tymi grupami ($\chi^2 = 35{,}8$, $df = 2$, $p < 0{,}001$).

Co więcej, wykonano analizę regresji logistycznej, traktując wynik skali ryzyka jako zmienną ciągłą predykcyjną dla prawdopodobieństwa bycia w grupie „rozważam wyjazd". Wynik: iloraz szans (odds ratio) = 0,85 na każdy wzrost o 1 punkt skali ryzyka (95% CI: 0,81-0,90, $p < 0{,}001$). Oznacza to, że wzrost percepcji ryzyka o każde 1 punkt zmniejsza szanse planowania mobilności o około 15%. Wzrost o 5 punktów (np. z 15 na 20) to już spadek szans o około 50%. Ta ilościowa miara dodatkowo podkreśla siłę efektu – percepcja zagrożeń jawi się jako istotny czynnik hamujący gotowość do wyjazdu.

Inne czynniki różnicujące gotowość do mobilności

Analizowano też wspomniane zmienne demograficzne, by sprawdzić, czy np. płeć lub wcześniejsze doświadczenie modyfikują obserwowaną zależność. Kilka ciekawych wyników:

- Płeć: Kobiety w naszej próbie nieznacznie rzadziej deklarowały chęć wyjazdu niż mężczyźni (60% vs 66%), jednak różnica nie okazała się statystycznie istotna ($p = 0,28$). Natomiast kobiety miały średnio wyższy wynik percepcji ryzyka (śr. 17,8 pkt) niż mężczyźni (16,5 pkt), co jest zgodne z trendem ogólnospołecznym (Polskie Radio, 2025). Gdy kontrolujemy wpływ poziomu ryzyka, płeć nie wprowadza istotnej dodatkowej różnicy w gotowości – zatem wydaje się, że to właśnie wyższa percepcja ryzyka u kobiet tłumaczy nieco niższą ich mobilność, a nie płeć sama w sobie.
- Doświadczenie zagraniczne: Tutaj różnice były wyraźne. Osoby, które już miały wcześniej doświadczenie wyjazdu (np. brały udział w wymianie w czasie studiów licencjackich) w 80% deklarowały ponowną chęć mobilności. Natomiast w grupie bez wcześniejszego doświadczenia odsetek chętnych wyniósł 53%. Różnica ta jest istotna ($p < 0,01$). Co więcej, osoby z doświadczeniem miały istotnie niższą percepcję ryzyka (średnio 15,9 pkt) niż te bez doświadczenia (17,8 pkt), $p < 0,01$. Można to interpretować dwojako: albo odważniejsi studenci częściej decydują się wyjechać (czyli naturalna selekcja – ci o niskim lęku już wyjechali, a lękliwi zostali), albo też udział w mobilności obniża postrzegane ryzyko (uczestnicy wymian nabrali pewności siebie i teraz mniej się boją). Obie interpretacje są prawdopodobne i warte szerszego zbadania longitudinalnego. Literatura wskazuje, że doświadczenie zagraniczne często zwiększa poczucie własnej skuteczności i otwartość na ryzyko (Zmysłowski, 2018).
- Kierunek studiów: Nie odnotowano znaczących różnic między studentami różnych dziedzin pod względem gotowości do mobilności, po kontrolowaniu wpływu innych czynników. Jedynie studenci kierunków związanych z językami obcymi i filologiami częściej planowali wyjazd (co zrozumiałe – to część ich ścieżki rozwoju), a studenci kierunków inżynierskich nieco rzadziej (być może z uwagi na inne priorytety lub

mniejsze tradycje wymian w tych dziedzinach). Jednak ogólna zależność ryzyko-mobilność występowała we wszystkich grupach.

Podsumowując, hipoteza główna została potwierdzona: wysoka percepcja ryzyka geopolitycznego idzie w parze z obniżoną gotowością do mobilności akademickiej. Wynik ten utrzymuje się także przy uwzględnieniu innych zmiennych – lęk przed globalnymi zagrożeniami okazał się jednym z najsilniejszych predyktorów niechęci do wyjazdu (obok braku doświadczenia). Warto zaznaczyć, że respondenci wprost wskazywali obawy o bezpieczeństwo jako istotny powód powstrzymujący ich przed mobilnością: spośród tych, którzy nie rozważają wyjazdu, 45% zaznaczyło opcję „obawy o bezpieczeństwo za granicą" jako jedną z przyczyn (była to trzecia najczęstsza odpowiedź po „brak środków finansowych" – 64% oraz „zobowiązania rodzinne/sytuacja osobista" – 47%). Zatem czynniki ekonomiczne wciąż dominują, ale tuż za nimi plasuje się strach o bezpieczeństwo.

Dyskusja

Uzyskane wyniki rzucają światło na istotny – a dotąd słabo zbadany w Polsce – aspekt decyzji studentów o udziale w programach mobilności: poczucie bezpieczeństwa w kontekście globalnym. Wychodzi na to, że w świadomości młodych ludzi zarysował się wyraźny dylemat: *rozwój edukacyjny vs. bezpieczeństwo osobiste*. Wielu studentów, choć dostrzega korzyści płynące ze studiowania za granicą, jednocześnie obawia się globalnej niestabilności na tyle, że rezygnuje lub waha się przed wyjazdem.

Jak nasze wyniki mają się do wcześniejszych badań? W literaturze międzynarodowej coraz więcej pojawia się doniesień o wpływie czynników politycznych na mobilność studentów. Mok, Shen i Gu (2024) pokazali, że chińscy studenci topowych uczelni wprawdzie chcą kontynuować naukę za granicą, ale realia geopolityczne (wizy, napięcia) zmuszają ich do zmiany planów. Nasze badanie potwierdza ten mechanizm w innym kontekście: polscy studenci z własnej inicjatywy mogą zmieniać plany z powodu odczuwanego zagrożenia (np. ktoś planował wymianę na Wschód, ale po wybuchu wojny na Ukrainie zrezygnował). W podobnym kierunku idą ustalenia Barcakovej i Launikariego (2024), według których wojna w Ukrainie, Brexit i zmiany klimatyczne zaburzyły wzrostowy trend mobilności edukacyjnej i wymuszają pytanie o sposoby zachęcania studentów do wyjazdów

w okresie niepewności. IC3 Movement (2025) wskazuje natomiast, że wojny, spory handlowe, zmieniające się sojusze i napięcia graniczne wpływają na decyzje młodych ludzi dotyczące miejsca studiowania, wyboru kariery i wyobrażeń o przyszłości. Nasze wyniki liczbowo obrazują właśnie to zjawisko – pewna część studentów (około 1/3) uważa, że obecnie wyjazd za granicę może być zbyt ryzykowny, i woli go unikać.

Interesujące jest powiązanie między doświadczeniem a postrzeganiem ryzyka. Wychodzi na to, że osoby, które *nigdy jeszcze nie wyjechały*, mają wyższy poziom lęku (co jest zrozumiałe: boją się nieznanego). Ci zaś, którzy spróbowali – być może przekonali się, że świat nie jest aż tak straszny, jak się obawiali, dzięki czemu ich dalsza gotowość rośnie. Można tu przywołać teorię *„kapitału mobilności"* (Murphy-Lejeune, 2002), która zakłada, że kompetencje nabyte podczas pierwszych wyjazdów (językowe, międzykulturowe, psychologiczne) ułatwiają kolejne migracje i zmniejszają bariery psychiczne. Nasze wyniki są zgodne z tą teorią: brak „kapitału mobilności" wiąże się z większą barierą lękową. To implikuje, że wsparcie przy pierwszym wyjeździe (np. na krótszą mobilność) może pomóc zredukować lęki i otworzyć drogę do dalszej internacjonalizacji studenta.

Wynik silnej korelacji strachu z niechęcią do mobilności rodzi pytanie: *czy te obawy są racjonalne?* Z jednej strony, ostrożność w obliczu realnych zagrożeń jest uzasadniona. Jeśli ktoś np. planował studia w kraju, gdzie toczy się konflikt zbrojny lub panuje chaos polityczny, jego lęk i rezygnacja z takiego zamiaru są logiczne. Problematyczne jest jednak *nadmierne uogólnienie strachu* na wszystkie wyjazdy zagraniczne. Obecna sytuacja geopolityczna jest zróżnicowana – obok regionów niebezpiecznych (strefy wojny) istnieje wiele krajów relatywnie bezpiecznych. Niestety, intensywność medialnych przekazów o zagrożeniach może powodować, że studenci czują się zagrożeni *globalnie*, nawet jeśli planują wyjazd do spokojnego kraju. Zjawisko to nawiązuje do koncepcji tzw. *„lęku egzystycznego w globalnym społeczeństwie ryzyka"* (Beck, 2012), gdzie świadomość globalnych zagrożeń sprawia, że nawet jednostki dalekie od epicentrum konfliktów odczuwają ich ciężar psychiczny (Beck, 2012). Nasza próba wskazuje, że faktycznie spora część studentów ma takie poczucie „zagrożenia wiszącego w powietrzu".

Z drugiej strony, pewien poziom lęku może być efektem braku rzetelnej informacji bądź wsparcia. Można przypuszczać, że odpowiednia

edukacja i przygotowanie studentów przed wyjazdem mogą zmniejszyć ich obawy. Na przykład uniwersytety mogłyby lepiej informować o realnych zagrożeniach i środkach bezpieczeństwa w poszczególnych krajach, by oddzielić *faktyczne ryzyko* od *wyolbrzymionych obaw*. Warto też zwrócić uwagę, że mobilność akademicka odbywa się zwykle w ramach zorganizowanych programów, gdzie studenci są pod opieką instytucji (uczelni wysyłającej i przyjmującej). Program Erasmus+ posiada procedury reagowania kryzysowego – np. w razie nagłego pogorszenia sytuacji w danym kraju uczestnicy mogą liczyć na ewakuację czy pomoc finansową. Być może studenci nie są świadomi tych zabezpieczeń i dlatego wyolbrzymiają ryzyko bycia „porzuconym" za granicą w razie problemów. Zastosowanie mogłoby tu mieć włączenie elementów edukacji bezpieczeństwa do przygotowania przedwyjazdowego.

Nasze wyniki wpisują się także w szerszy obraz zmian w mobilności: coraz większą rolę zaczynają odgrywać formy alternatywne – mobilność wirtualna, hybrydowa, regionalna. Jeśli studenci boją się dalekich wyjazdów, mogą wybierać np. kraje bliższe kulturowo lub geograficznie (nasza ankieta tego bezpośrednio nie mierzyła, ale inne badania sugerują istnienie takiego trendu). Również wspomniany wzrost popularności mobilności zdalnej może świadczyć o chęci redukcji ryzyka – student może „uczestniczyć" w zajęciach zagranicznych, nie opuszczając bezpiecznego domu. To rodzi pytanie, czy w dłuższej perspektywie nastąpi spadek mobilności fizycznej wśród bardziej lękliwych pokoleń, a wzrost wykorzystania rozwiązań technologicznych. Laurea Journal donosi, że już teraz połowa uczelni europejskich planuje rozwój oferty wirtualnej mobilności (Barcakova, Launikari, 2024). Można to interpretować zarówno jako odpowiedź na potrzeby studentów, jak i na wyzwania (klimatyczne, finansowe, a także związane z bezpieczeństwem).

Należy również wspomnieć o potencjalnych konsekwencjach ograniczenia mobilności akademickiej z powodu obaw. Jeśli znaczna część młodzieży zrezygnuje z doświadczeń międzynarodowych, może to mieć ujemny wpływ na ich kompetencje i konkurencyjność. Ponadto mniej kontaktów międzykulturowych to mniejsza wzajemna tolerancja i zrozumienie – jednym z filarów pokoju jest przecież wymiana ludzi i idei. Paradoksalnie więc, uleganie strachowi przed zagrożeniami może w dłuższej skali pogłębić

podziały międzynarodowe. Dlatego ważne jest, aby instytucje edukacyjne i decydenci starali się podtrzymać mobilność, nawet w trudnych czasach. European Commission już podejmuje działania, np. nowe rekomendacje „Europe on the Move" z 2023 r. mają uczynić mobilność bardziej inkluzywną i odporną (Barcakova, Launikari, 2024). Jednak równie istotne będzie zadbanie o zdrowie psychiczne i poczucie bezpieczeństwa studentów. Raport IC3 Movement (2025) podkreśla potrzebę zapewnienia młodym ludziom wsparcia psychologicznego i doradztwa, by w świecie pełnym chaosu mogli nadal realizować swoje aspiracje (IC3 Movement, 2025). Tworzenie *„bezpiecznych przestrzeni"* do rozmowy o obawach, edukacja medialna (by umieć krytycznie oceniać doniesienia) czy pokazywanie pozytywnych stron globalnego kształcenia – to wszystko może pomóc oswoić lęki.

Wnioski

Przeprowadzone badanie pozwala sformułować następujące główne wnioski:

1. Wysoka percepcja ryzyka geopolitycznego przekłada się na niższą gotowość do mobilności akademickiej – studenci odczuwający silny lęk przed globalnymi zagrożeniami (wojnami, terroryzmem, niestabilnością) znacznie rzadziej planują wyjazdy za granicę w celach edukacyjnych niż ich koledzy, którzy takich obaw mają mniej. Wykazano istotną statystycznie negatywną korelację między poziomem lęku a chęcią uczestnictwa w programach wymiany.
2. Obawy o bezpieczeństwo za granicą stały się istotną barierą w podejmowaniu decyzji o wyjeździe. Wśród badanych studentów blisko połowa z grupy nieplanującej mobilności wskazała sytuację bezpieczeństwa jako jeden z czynników powstrzymujących. Najbardziej przeraża perspektywa konfliktu zbrojnego – 70% studentów deklaruje, że wizja wojny działa zniechęcająco na plany wyjazdowe. Znaczące są też obawy przed terroryzmem i niestabilnością polityczną.
3. Większość studentów (ok. 60%) jest wciąż zainteresowana mobilnością, ale dominują postawy niepewności i wahania („raczej tak" zamiast „zdecydowanie tak"). Tylko co czwarty student jest zdecydowany na wyjazd, podczas gdy co szósty stanowczo wyklucza taką możliwość. Świadczy to o tym, że potencjalny poziom mobilności

może być niższy niż przed kilku laty – jeśli znaczna część osób wahających się ostatecznie zrezygnuje.

4. Doświadczenie międzynarodowe obniża lęk i sprzyja mobilności. Studenci, którzy już wcześniej uczestniczyli w mobilności (np. w czasie studiów licencjackich), wykazują istotnie niższą percepcję ryzyka i znacznie częściej planują ponowne wyjazdy. To sugeruje efekt pozytywnego wzmocnienia: pierwszy wyjazd przełamuje bariery psychiczne i buduje „kapitał mobilności", ułatwiający kolejne przedsięwzięcia.
5. Nie zaobserwowano silnych różnic pod względem płci czy kierunku studiów w samej gotowości do mobilności, po uwzględnieniu wpływu innych czynników. Kobiety co prawda odczuwają nieco większy lęk geopolityczny, ale gdy on jest kontrolowany, płeć nie różnicuje już istotnie skłonności do wyjazdów. Oznacza to, że wsparcie powinno być kierowane zarówno do studentek, jak i studentów – obie grupy w podobnym stopniu wymagają zachęty, choć u kobiet warto zwrócić uwagę na łagodzenie strachu.
6. Istnieje potrzeba interwencji ze strony instytucji edukacyjnych, aby utrzymać mobilność akademicką w dobie globalnej niepewności. Uczelnie i agencje wymiany (jak NAWA czy Erasmus+) powinny wdrożyć działania informacyjne i pomocowe: rzetelnie informować o realnych ryzykach w krajach docelowych, zapewniać procedury bezpieczeństwa i awaryjnego powrotu (co już ma miejsce, ale należy to komunikować studentom), organizować wsparcie psychologiczne i mentoring dla osób obawiających się wyjazdu.
7. Rozwijanie form mobilności alternatywnej (wirtualnej, hybrydowej) może częściowo zaspokoić potrzeby tych studentów, którzy w obecnych warunkach nie zdecydują się na wyjazd fizyczny. Jednakże nie należy rezygnować z promocji tradycyjnej mobilności, gdyż nic nie zastąpi bezpośredniego kontaktu z inną kulturą. Zadaniem na przyszłość jest znalezienie równowagi: jak zapewnić młodym ludziom *globalne doświadczenie edukacyjne* przy akceptowalnym dla nich poziomie poczucia bezpieczeństwa.

Podsumowując, percepcja ryzyka geopolitycznego stanowi istotny, negatywny korelat mobilności akademickiej w badanej grupie polskich studentów. Wyniki te wpisują się w szersze obserwacje o wpływie „ducha

czasów" na postawy młodego pokolenia. W dobie, gdy – cytując Becka – „strach nieodłącznie nam towarzyszy" (Beck, 2012), wyzwaniem staje się podtrzymanie otwartości i ciekawości świata u studentów. Utrzymanie mobilności akademickiej ma znaczenie nie tylko dla jednostkowych karier, ale i dla budowania międzynarodowego zrozumienia w niestabilnych czasach. Dlatego rekomendujemy dalsze badania nad tym zagadnieniem (np. jakościowe wywiady pogłębiające motywacje i lęki studentów) oraz praktyczne działania na poziomie uczelni i polityk edukacyjnych, by mobilność pozostała realną i atrakcyjną ścieżką rozwoju dla młodego pokolenia, a nie ofiarą współczesnych zagrożeń (IC3 Movement, 2025).

Literatura

1. Barcakova, M., Launikari, L. (2024). *Geopolitical instability challenges student mobility in European higher education*. *Laurea Journal*. Pobrane z: https://journal.laurea.fi/geopolitical-instability-challenges-student-mobility-in-european-higher-education/ (dostęp: 12.02.2026).
2. Beck, U. (2012). *Społeczeństwo światowego ryzyka.* Wydawnictwo Naukowe Scholar.
3. Behn, M., Lang, J. H., Reghezza, A. (2022). Geopolitical risk and its implications for macroprudential policy. *Macroprudential Bulletin*, *28*, 1.
4. Caldara, D., Iacoviello, M. (2022). Measuring Geopolitical Risk, *American Economic Review*, *112*(4), 1194-1225.
5. IC3 Movement. (2025). *Beyond Borders: How Geopolitical Turmoil Shapes Students' Dreams*. IC3 Insights Blog. Pobrane z: : https://www.ic3movement.com/post/beyond-borders-how-geopolitical-turmoil-shapes-students-dreams (dostęp: 12.02.2026).
6. Mok, K. H., Shen, W., Gu, F. (2024). The Impact of Geopolitics on International Student Mobility: The Chinese Students' Perspective. *Higher Education Quarterly 78*(4), e12509. https://doi.org/10.1111/hequ.12509
7. Polskie Radio. (2025). *Nearly 44% of Poles fear global conflict: survey*. Serwis PolskieRadio24. Pobrane z: https://www.polskieradio.pl/395/7789/artykul/3544411,nearly-44-of-poles-fear-global-conflict-survey (dostęp: 17.06.2026).
8. Zmysłowski, F. (2018). *Mobilność a ryzyko: zmiana postaw względem zachowań ryzykownych podczas udziału w programie wymiany studenckiej Erasmus+*. Praca magisterska. Uniwersytet Jagielloński.